

Gemeentelijke belastingen en gemeentepolitiek. Een aantekening bij onderzoek van De Volkskrant

Bart Verspagen
26 februari 2010

De Volkskrant houdt zich bezig met economisch onderzoek. In de krant van 25 januari wordt gerapporteerd dat de woonlasten (gemeentelijke belastingen en heffingen op de woning) het snelst stijgen in gemeenten waar GroenLinks en D66 in het college zitten. Het artikel leidde tot een onmiddellijke reactie van de beide partijen, die het met de teneur van het rapport niet eens waren. Opmerkelijk genoeg speelde in die reactie de onderzoeksmethode geen rol. En daar valt toch echt wel het een en ander op af te dingen.

De bevindingen zijn gebaseerd op gemiddelde woonlastenstijgingen over 400 gemeentes. Bijvoorbeeld: in 21 van die gemeentes zat D66 in het college, en in die 21 gemeentes stegen de woonlasten met €67. Het gemiddelde over alle 400 gemeentes was slechts €55. Dus concludeert de Volkskrant dat deelname van D66 in het college €12 extra kost. Voor GroenLinks levert het rekensommetje €10 extra op, voor de VVD is er juist een “korting” van €4.

Wat is er fout met deze redenering? Twee dingen. Ten eerste vormt D66 niet alleen een college. Een college is een coalitie, en dus valt de stijging of daling van de woonlasten niet aan één partij toe te rekenen. Ten tweede kent de stijging van de woonlasten een spreiding, zelfs binnen gemeenten met (ongeveer) dezelfde coalities. Om het voorbeeld van D66 te nemen: in de ene gemeente waarin deze partij in de coalitie zat was er een daling van de woonlasten met €51, in de andere een stijging van €174. In zo'n geval kun je weliswaar een gemiddelde stijging berekenen, maar het zou beter zijn ook de spreiding rond dat gemiddelde te berekenen. Die spreiding kan immers zo groot zijn dat de gemiddelde stijging er bij in het niet valt.

Gelukkig zijn er eenvoudige statistische methodes waarmee deze twee problemen te ondervangen zijn. Voor de (1^e jaars!) studenten die ik in Maastricht tegen kom is zo iets gesneden koek. Zij zouden een zogenaamd regressiemodel gebruiken om deze gegevens te analyseren. In zo'n model bereken je voor iedere partij een coëfficiënt die aangeeft wat de “netto” invloed, onafhankelijk van de partijen waar een coalitie mee gevormd werd. In een regressiemodel kun je bovendien ook nog allerlei andere factoren meenemen, zoals de lasten aan het begin van de periode (stegen de belastingen meer in gemeentes die begonnen met lage lasten?), of de omvang van de gemeente.

Een regressiemodel is eenvoudig te implementeren (b.v. in Excel). Voor iemand die veel tijd zou hebben, zou het leuk zijn gegevens over gemeentes van de website van het CBS te downloaden, en die toe te voegen aan het model. Bij gebrek aan tijd heb ik dat niet gedaan. Ik neem wel de woonlasten in 2006 (d.w.z. aan het begin) mee. Het levert de resultaten in de volgende tabel op:

Partij	Volkskrant middeld, €)	(ge- Regressiemodel (gemiddeld, €)	Betrouwbaarheid
CDA	0	0	
PvdA	0	-1	
VVD	-3	-6	
GL	10	11	**
SP	5	0	
D66	12	13	
CU	-3	-8	
SGP	7	13	*
Lokaal	-1	-3	
Woonlasten in 2006 (per €100)		-6	**

De “Volkskrant” kolom geeft de resultaten zoals die door de Volkskrant berekend werden. Hierbij zijn GroenLinks en D66 dus de grootste lastenvervaarders, gevolgd door SGP en de Socialistische Partij.

Het regressiemodel vertelt ons dat de meeste van de berekende verschillen tussen de partijen niet “significant” zijn. Dat wordt aangegeven door de laatste kolom, waarin het aantal sterren een graadmeter is voor de significantie. Niet significant betekent dat de variatie in de lastenstijging met de betreffende partij in het college zó groot is, dat ze het gemiddelde effect van die partij eigenlijk overtreft. Met andere woorden, je zou net zo goed kunnen zeggen dat dat gemiddelde effect nul is. De conclusie van het regressiemodel is dus dat het er eigenlijk helemaal niet zo veel toe doet wie er in het college zit, de lastenstijging is daar niet erg sterk afhankelijk van. Dat wordt ook aangegeven door een andere maatstaf die uit het regressiemodel komt rollen: het aandeel van de variantie dat verklaard wordt door de variabelen in het model. Die is erg klein, ongeveer zo’n 4%. Een wetenschapper zou concluderen dat we op zoek moeten naar een betere verklaring voor de stijging van woonlasten.

Maar toch, voor wat het waard is: significante effecten zijn er slechts voor 2 partijen: GroenLinks (€11 extra) en SGP (€13 extra). Als deze twee partijen samen een coalitie zouden vormen (iets dat slechts in twee gemeentes voorkomt), zouden de extra woonlasten dus gemiddeld €24 euro zijn. Het aantal sterren is overigens een graadmeter voor de mate van significantie. Het effect van D66 is dus betrouwbaarder dan dat van de SGP (voor de experts onder de lezers: 2 sterren geeft een significantieniveau van 5% aan, 1 ster 10%). De regressie geeft overigens ook een relatief sterk en significant “convergentie” effect: voor iedere €100 woonlasten in 2006, ging er gemiddeld €6 euro af in de volgende 3 jaar. Dat betekent dus dat, los van politieke verschillen, gemeentes waarin de woonlasten al hoog waren, een minder sterke stijging te zien gaven.

De conclusie van deze simpele statistische oefening is dat D66 met enig recht boos reageerde. De stijging van de woonlasten die De Volkskrant voor die partij berekende houdt geen stand in een statistische analyse. De SGP kon blij zijn met de simpele methodiek van de Volkskrant, want die partij is kampioen lastenverzwaring, maar dat ontging De Volkskrant. Ook de VVD kon blij zijn met De Volkskrant, die partij kwam als lastenverlichtingskampioen uit de analyse, terwijl ze dat, statistisch gezien, niet is. GroenLinks, tenslotte, is toch echt ook een lastenvervaarders.